

**Јавно предузеће
„Палић-Лудаш“**

ПРЕДЕО ИЗУЗЕТНИХ ОДЛИКА “СУБОТИЧКА ПЕШЧАРА”

ПРОГРАМ УПРАВЉАЊА ЗА 2015. ГОДИНУ

Палић, јануар 2015. године

I УВОД

Основ за израду овог програма је Уредба о заштити предела изузетних одлика „Суботичка пешчара“ („Службени гласник РС“ бр 127/2003, 113/2004), а у складу са Законом о заштити природе, члан 54. и План управљања Предела изузетних одлика „Суботичка пешчара“ (сагласност Министарства животне средине, рударства и просторног планирања бр 353-02-2886/2011-03).

II ЦИЉЕВИ ЗАШТИТЕ, ОЧУВАЊА, УНАПРЕЂЕЊА И ОДРЖИВОГ КОРИШЋЕЊА ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА

Главни циљеви и задаци оквирно су одређени Планом управљања ПИО „Суботичка пешчара“ 2011-2020 и до сада реализованим активностима датим у Извештајима о остварењу програма управљања ПИО „Суботичка пешчара“ претходних година почевши од 2011. године.

- Континуирано развијање и унапређивање чуварске службе, базе података и презентације заштићеног подручја.
Наставак развоја и унапређења рада службе кроз потребно опремање (теренско возило, нова униформа у складу са Правилником о службеној одећи чувара заштићеног подручја („Службени гласник Републике Србије“ број 117/2014)), додатне едукације чувара од стране стручне службе (припрема за полагање стручног испита, у складу са Правилником о полагању стручног испита за чувара заштићеног подручја („Службени гласник Републике Србије“ број 117/2014). Наставак развијања базе података у функцији управљања, коришћења и праћења стања. Развијање даљих облика презентације природних вредности подручја, едукативних, рекреативних, еко и етно туристичких садржаја у циљу развоја одрживог коришћења и суфинансирања заштите природе уз даље уређивање Визиторског центра Лудаш, као централне места за посетиоце за сва заштићена подручја којима се управља (завршетак техничког пријема, реиздавање еко туристичке карте, израда нових издања).
- Спровођење приоритетних мера активне заштите природе (сузбијање инвазивних врста - *Acer negundo*, *Ailanthus altissima*, *Ambrosia artemisiifolia*, *Asclepias syriaca*, *Celtis occidentalis*, *Fraxinus pennsylvanica*, *Gleditsia triacanthos*, *Robinia pseudoacacia* и зарастања чистина) кроз наставак досадашњих пројеката ревитализације и реинтродукције - локалитет *Крчевине*, *долина Куреша*, *хранилиште* за грабљивице), кроз рад чуварске и стручне службе; мере активне заштите угрожених врста - птице - орао белорепан (*Haliaeetus albicilla*), црна рода (*Ciconia nigra*), еја ливадарка (*Circus pygargus*), мишар (*Buteo buteo*), гавран (*Corvus cornix*), орао крсташ (*Aquila heliaca*), црни орао (*Aquila clanga*), модроврана (*Coracias garrulus*), слепо куче (*Nannospalax leucodon*), шафрањика (*Bulbocodium versicolor*), мочварни мравник (*Phengaris teleius*), паукови и др. кроз рад чуварске и стручне службе и кроз сарадњу на пројектима са Покрајинским заводом за заштиту природе и Удружењем љубитеља природе „Рipарia” и појединим истраживачима).
- Наставак и проширење пројекта ревитализације кроз рад на ревитализацији пашњака (претварање ораница у пашњаке), уз валоризацију кроз редовно кошење или испашу – стимулација традиционалних видови коришћења (парцеле у I и II степену).
- Континуирани рад на усклађивању начина газдовања шумама са циљем да приоритет газдовања постане очување природних вредности шуме, осталих станишта и екосистема кроз сарадњу са корисником шума - ЈП „Војводинашуме“ на спровођењу услова заштите природе у активностима коришћења и гајења шума.
- Смањивање директног антропогеног притиска (појачана контрола кретања и активности у заштићеном подручју у I и II степену на локалитетима *Јасеновачка шума* и *Тресетиште*) кроз појачан стални надзор чуварске службе и одржавање ознака о забрани приступа, а у оквиру рада чуварске службе.
- Наставак едукације локалног становништва и корисника заштићеног подручја о значају очувања природних вредности, кроз организовање активности на кошењу и крчењу чистина.

III ЗАШТИТА, ОДРЖАВАЊЕ, ПРАЋЕЊЕ СТАЊА И УНАПРЕЂЕЊЕ ПРИРОДНИХ И СТОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ

1. Приоритетне мере и активности на управљању природним вредностима

A. 1.1. Чување

Континуирано чување и надзор у Пределу изузетних одлика „Суботичка пешчара“ се спроводи у циљу превентивне заштите природних вредности и њихових станишта. Активности спроводи шест чувара који су организована у јединствену чуварску службу управљача. Наша чуварска служба сарађује са осталим корисницима простора и у координацији је са њиховим чуварским службама:

- Јавно предузеће „Војводинашуме“, Шумско газдинство Сомбор, Шумска управа Суботица (6 извршилаца лугара и ловочувара)
- Удружење спортиста риболоваца „Шаран“, Палић, Тресетиште (чуварска служба)

Чувари заштићеног подручја надгледају спровођење режима заштите (контролишу на терену забрану приступа зонама у првом степену заштите, контролишу промене намене на парцелама – нпр. заоравање ливада, спречава крађе заштићених врста птица и биљака, криволов и крађу дрвета у сарадњи са Шумском управом а у складу са чланом 110 Закона о заштити природе), намену и коришћење површина од стране свих корисника простора, као и посетилаца са нагласком на надзору поштовања услова заштите природе. Чувари кроз теренски дневник извештавају о свим променама као и о предузетим радњама (прекид или забрана радова, налог за довођење у претходно стање, комуникација са корисницима). Стручна служба прати стање, подноси пријаве инспекцији или судији за прекршаје и координира праћење поштовања услова заштите природе. Наставља се даља стандардизација ових послова.

Крајем 2014. године су ступили на снагу правилници (Правилник о полагању стручног испита за чувара заштићеног подручја („Службени гласник Републике Србије“ број 117/2014); Правилник о службеној одећи чувара заштићеног подручја („Службени гласник Републике Србије“ број 117/2014); Правилник о обрасцу службене легитимације чувара заштићеног подручја („Службени гласник Републике Србије“ број 117/2014), па сходно наведеном, управљач планира едукацију чуварске службе у циљу полагања стручног испита, као и накнадну набавку службене легитимације и службене одеће, све у складу са наведеним правилницима.

- Средства за бруто зараде чувара износе

Средства за ову намену обезбеђује	износ
Министарство пољопривреде и заштите животне средине	1.000.000,00

- Средства за остале трошкове чуварске службе (гориво, регистрације аута, дневнице, радна одећа и обућа, полагање стручног испита, израда легитимација, инструменти и опрема)

Средства за ову намену обезбеђује	износ
Град Суботица	200.000,00
Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине	310.000,00
Укупно	510.000,00

Планирана је набавка теренског возила за потребе обиласка терена и чувања заштићеног подручја.

- Део средстава за набавку теренског возила ће бити обезбеђена на основу овог, а остатак на основу других програма

Средства за ову намену обезбеђује	износ
Град Суботица	450.000,00
Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине	50.000,00
Укупно	500.000,00

Планирано је да у току 2015. године, стручна служба управљача континуирано ради на пословима управљања заштићеним подручјем кроз: израду Програма управљања за 2015. годину, извештаја о остваривању програма управљања за 2015. годину, израду пројеката мера активне заштите (Крчевине, Хранилиште, ревитализација станишта) и програма динамике активности на управљању популацијама строго заштићених врста (шафрањика, слепо куче). Током године, стручна служба ће радити и на •

Усклађивање површине рибарског подручја „Палић – Киреш – Лудаш“ са површинама водених објеката на заштићеним подручјима у складу са Законом о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда („Службени гласник Републике Србије“, број 128/2014).

- Бруто зараде стручне службе

Средства за ову намену обезбеђује	износ
Град Суботица	100.000,00
ЈП „Палић-Лудаш“ Палић	100.000,00
Укупно	200.000,00

1.2. Одржавање

Управљање отпадом

Планиране су уобичајене активности на одржавању реда и чистоће на одређеним локацијама: код Тресетишта (двонедељном динамиком) и превоз смећа до сабирног центра који је лоциран на Палићу и где га даље преузима надлежна комунална служба. Ове активности (организовање, сакупљање и одношење) реализује чуварска служба током редовних обилазака терена и повремено, кроз организоване активности са локалним становништвом.

- Средства за управљање отпадом

Средства за ову намену обезбеђује	износ
Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине	180.000,00

Одржавање постојећег мобилијара

Током године је планирана поправка (замена носача, лакирање, фарбање) едукативних табли, канти и осматрачница дуж едукативних стаза.

- Средства за одржавање мобилијара

Средства за ову намену обезбеђује	износ
ЈП „Палић-Лудаш“ Палић	50.000,00

1.3. Обележавање

Обележавање је реализовано по важећим прописима, а током године се планира обнављање уништених ознака граница и табли на улазним тачкама у ПИО „Суботичка пешчара“, као и постављање табли забране приступа на деловима заштићеног подручја са режимом првог степена (које стално оштећују или уклањају).

- Средства за обележавање заштићеног подручја

Средства за ову намену обезбеђује	износ
ЈП „Палић-Лудаш“ Палић	50.000,00

Заснивање и успостављање базе података (катастар, ГИС и др.)

Наставак формирања базе података која се односи на спровођење режима и мера заштите и унапређивања кроз рад на интерактивној бази података за сва заштићена подручја којима управља ЈП “Палић-Лудаш” са називом “SuPaLuSe Ranger LandCruiser 2011 MiBeSoft“. Проблем за јаче развијање ове функције и даље је недовољан број чувара одговарајуће стручне спреме, недовољан број стручних кадрова за обраду ових података и недовољан број излазака на терен у функцији праћења стања.

Такође, управљач ће наставити развој географског информационог система (ГИС) као до сада, кроз пројекат Града Суботица (ГИС СУБОТИЦА).

- Средства за развој базе података

Средства за ову намену обезбеђује	износ
Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине	300.000,00

2. Приоритетне мере и активности на управљању културно – историјским вредностима

- Међуопштински завод за заштиту споменика културе Суботица води податке о непокретним културним добрима и евидентираним добрима на подручју и прописао је мере за њихову заштиту. Према сазнањима Управљача током 2015. године нису планиране активности осим надзора чуварске службе.
- Као и у случају Специјалног резервата природе „Лудашко језеро“, за 2015. годину је планирана сарадња са Градским музејем у Суботици и Универзитетом у Сегедину и Националним парком „Кишкуншаг“, Покрајинским заводом за заштиту споменика културе у вези са припремом прекограничног – међудржавног пројекта у вези са истраживањем примене ритског кречњака у пограничним општинама северног дела Војводине. Планирани пројекат би се надовезао на већ посојеће резултате прекограничног пројекта Републике Србије и Републике Мађарске – IPA пројекат CULT-NAT HERIT под називом „Откривање заједничког културног и природног наслеђа у пограничном региону Мађарска – Србија“ (HUSRB/1203/212/117). Резултати претходног – реализованог пројекта и новог би били успостављање базе података о присуству ритског кречњака у пограничном појасу Војводине, као и израда информативних табли, веб презентација и туристичких тура предметног подручја. Такође, резултати ће послужити и као стручна и научна основа истраживања ритског кречњака, чији је настанак везан за специфичне географско – геолошке услове.

3. Управљање природним ресурсима

1) Мониторинг – праћење стања

Током 2015. године ће се наставити сарадња са Националним парком „Кишкуншаг“ из Мађарске на успостављању униформног система мониторинга, кроз појачано праћење стања таксона који се у Мађарској налазе на листи Natura 2000 врста. Као и на другим заштићеним подручјима којима управљамо, активностима у 2014. години су утврђене значајне врсте које се налазе са обе стране границе, а направљен је и план и динамика праћења популација наведених врста. У Србији још увек не постоји јединствена листа Natura 2000 врста, али ми очекујемо да ће велики број врста које смо дефинисали ући на будућу листу. Наша предложена листа за мониторинг представља списак од 7 биљних врста, 2 врсте инсекта, 1 представник риба, 4 водоземца, 1 врста гмизавца, 51 таксона птица и 11 таксона сисара, све је у складу и са *Правилником о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива*. Врсте које су у континуитету праћене протеклих година су обухваћене наведеном листом.

Планира се и наставак мониторинга станишта строго заштићених врста у сарадњи са Покрајинским заводом за заштиту природе из Новог Сада. И у ПИО „Суботичка пешчара“ ће се наставити и праћење распрострањења неких инвазивних врста биљака (*Acer negundo*, *Ailanthus altissima*, *Ambrosia artemisiifolia*, *Asclepias syriaca*, *Celtis occidentalis*, *Fraxinus pennsylvanica*, *Gleditsia triacanthos*, *Robinia pseudoacacia*) - тренд распрострања у односу на спровођење мера активне заштите природе.

Активности на праћењу стања обављају чувари приликом редовних обилазака терена и стручни сарадник у сезонским периодима, у складу са условима заштите природе и извештајима о надзору Покрајинског завода за заштиту природе Нови Сад. Одређене податке о мониторингу, прикупљамо и од истраживача који раде на терену.

Сви прикупљени подаци се уносе у горе поменућу базу. И током ове године се планира уношење локација гнезђења птица, као и популација заштићених врста биљака ГПС уређајем.

- Средства за мониторинг

Средства за ову намену обезбеђује	износ
Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине	220.000,00

2) Реинтродукција и реколонизација

И током 2015. године ће се наставити програм “Активна заштита модровране постављањем гнездилишних дупљи у Војводини”. Овај пројекат се реализује кроз сарадњу са Удружењем љубитеља природе „Рипага” из Суботице и базира се на постављању дупљи за гнезђење поменуте врсте. Број гнездећих парова модроврана и на подручју ПИО „Суботичка пешчара“ је значајно повећан у последњих пет година. На основу добијених резултата, и постојећег искуства, управљач током године планира да припреми пројекте активне заштите и других заштићених и строго заштићених врста.

Хранилиште за птице грабљивице је почело са функционисањем 2012. године (*Решење Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде број 323-02-01435/2012-05*) . Од тада се у континуитету прати стање – евидентирају се таксони који су примећени и који се хране на предметној локацији, прати се температура и други физички параметри. Чувари, који обављају праћење стања у посебне формуларе уносе податке, који се после прикључују заједничкој бази. До сада су евидентирани све очекиване врсте птица. Храна животињског порекла се износи недељном динамиком. Током 2015. године је планиран износ хране на хранилиште до краја марта и, од октобра месеца до краја године. Планирано је континуирано одржавање површине хранилишта (кошење, уклањање животињског отпада), као и одржавање самог објекта.

- Средства за реинтродукцију и реколонизацију

Средства за ову намену обезбеђује	износ
Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине	200.000,00

3) Рекултивација

До сада на подручју није било активне рекултивације тршћака у депресијама, али се планира да се током године припреми *Програм коришћења тршћака*, у ком ће бити обрађени и поједини локалитети овог заштићеног подручја. Све планиране активности ће се одвијати уз потраживање услова заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе.

- Средства за рекултивацију

Средства за ову намену обезбеђује	износ
Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине	50.000,00

4) Ревитализација и мере активне заштите природе

Као и претходних година, ревитализација ће се одвијати на локалитетима станишта шафрањике, спровођењем мера активне заштите природе крчењем дрвенастог подраста (локалитет *Крчевине*). Планирају се активности на припреми ових површина за испашу наредних година.

Током године се планира прикупљање теренских података и припрема за израду програма ревитализације на подручјима запарложених њива, потез у II степену заштите, од Хранилишта до Тресетишта на којима се шире инвазивне врсте (дивљи дуван и амброзија), а које су по природи аутохтоне травнате површине (ливаде на степи, песку).

Наставиће се мере одржавања ливада након дугогодишње ревитализације у I степену, локалитети у долини Киреша уз границу (контролисано кошење и испаша), кроз организацију кошења са локалним становништвом на локалитетима код Крста, испод Јасеновачке шуме и код школе – локалитет *Јужно од шпаргле* – на стаништима под ревитализацијом.

Програм Заштите птица грабљивица у ПИО „Суботичка пешчара“ реализује се у складу са Условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе.

- Средства за ревитализацију и мере активне заштите природе

Средства за ову намену обезбеђује	износ
Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине	50.000,00

5) Пројекти и програми у области шумарства

Највећи део површина „Суботичке пешчаре“ (68%) је по намени шумско земљиште чији корисник је ЈП „Војводинашуме“, Шумско газдинство „Сомбор“ из Сомбора а непосредни извршилац је Шумска управа Суботица.

Планира се надзор (као део редовног рада чуварске и стручне службе) у шуми (којом газдује Шумско газдинство „Сомбор“, Шумска управа „Суботица“) и колаборативна сарадња на одржавању шумског реда и мира у заштићеном подручју са Шумском управом Суботица. Планира се даље

информисање шумарских служби о стаништима заштићених/строго заштићених врста (шафрањика, ибришим каранфил, стежица, мала свећица) на површинама III степена заштите, како се током радова у шуми не би оштетили примерци и популације (кошење и тањирање пруга и просека, подизање засада са храном за дивљач на чистинама, сеча).

Током 2015. године, управљач, у циљу активне заштите пешчарских станишта биљних врста на чистинама унутар шуме, планира да даље обавља одређене активности чишћења и активност организовања сакупљања грања и чишћења подраста на одређеним површинама.

6) Пројекти и програми у области ловства

Заштићено подручје обухвата већи део ловишта „Суботичке шуме“ којим газдује Шумско газдинство „Сомбор“, Шумска управа „Суботица“ на основу годишњих Планова који су у складу са Ловном основом ловишта „Суботичке шуме“ за период 2007-2017.

Планира се сарадња чуварске службе са ловочуварском службом корисника шума у надзору подручја.

7) Пројекти и програми у области рибарства

И у ПИО „Суботичка пешчара“ планирамо да током 2015. године евидентирамо све постојеће риболовне воде и да се покрене процедура, у складу са Законом о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда („Службени гласник РС, бр. 128/2014) проширења Рибарског подручја „Палић-Киреш-Лудаш“ риболовним водама са подручја ПИО „Суботичка пешчара“. Јавно предузеће „Палић – Лудаш“ – већ располаже рибочуварском службом и службом чувара заштићеног подручја на заштићеним подручјима, која обавља послове надзора и чувања на територији Рибарског подручја „Палић – Киреш – Лудаш“.

8) Пројекти и програми у области пољопривреде

Већи део пољопривредног земљишта је у државном власништву. Део ових површина је издаван у закуп (делови II и III степена заштите). Планира се даљи рад стручне службе на прилагођавању сетова услова заштите природе по појединачном уговору закупца, упознавању закупца са оквирима и ограничењима и стручном надзору у поштовању истих од стране чуварске службе.

Кошење ливада се контролише у циљу спровођења режима (кошење после завршетка цветања мочварних орхидеја, сибирске перунике, мале свећице и дугих заштићених врста, остављање пруга за заштиту фауне), а надзире се и испаша (број грла по ha, кретање ван станишта заштићених врста у генеративном периоду). Планира се рад чуварске службе у надзору поштовања Услови заштите природе. Управљач ради на формирању посебне базе података о корисницима/закупцима.

9) Пројекти и програми у области управљања водама

Уредбом о заштити је ограничено коришћење водног ресурса на подручју ПИО „Суботичка пешчара“ јер се режимима забрањује одвођење или превођење вода водотока Киреша, прокопавање канала и изградња заливних система, извођење радова и активности које би нарушиле геоморфолошку одлике подручја, изградња грађевинских објеката.

Посебне активности у планском периоду су: надзор над усклађеним коришћењем простора ПИО „Суботичка пешчара“, спречавање радова којима се нарушава прописани режим заштите водног ресурса.

Укупно планирана средства за област III

Извор	Износ	Извршилац посла
Министарство пољопривреде и заштите животне средине	1.000.000,00	ЈП „Палић-Лудаш“ Палић са подизвођачима
ЈП „Палић-Лудаш“ Палић	400.000,00	ЈП „Палић-Лудаш“ Палић са подизвођачима
Град Суботица	1.750.000,00	ЈП „Палић-Лудаш“ Палић са подизвођачима
Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине	1.360.000,00	ЈП „Палић-Лудаш“ Палић са подизвођачима
УКУПНО	4.460.000,00	

IV ПРИОРИТЕТНИ ЗАДАЦИ НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКОГ И ОБРАЗОВНОГ РАДА

Управљач ће наставити да пружа логистичку помоћ Покрајинском заводу за заштиту природе приликом флористичких истраживања и мониторинга строго заштићених врста: шафрањика (*Bulbocodium versicolor*), пешчарски каранфил (*Dianthus diutinus*), дивљи каранфил (*Dianthus pontederiae*), мрзовац (*Colchicum arenarium*) и слепо куче (*Spalax leucodon*).

Планира се наставак реализације програма (програм са предшколицима, програм за ниже разреде основне школе, уобичајена презентација заштићеног подручја за просечног посетиоца, посебни часови са средњошколцима – заштита земљишта, заштита вода, заштита врста; посебни програми за студентске екскурзије са унапред договореним темама итд. са посетиоцима – љубитељима природе у склопу рада Визиторског Центра Лудаш, и евентуални развој програма посматрања птица.

Истраживања и мониторинг одвијаће се континуирано у сарадњи са Удружењем љубитеља природе „Riparia“. Реализују се заједнички пројекти: зимско храњење птица, пројекат постављања вештачких дупљи и мониторинг птица дупљашница (сове, птице певачице, грабљивице). Наставиће се следећи програми/активности: праћење миграције птица (мониторинг, прстеновање – маркирање птица алуминијумским прстенима по међународним стандардима); програм „Активна заштита модровране постављањем вештачких гнездилишних дупљи у Војводини“; активности у оквиру Међународног зимског цenzуса птица водених станишта (IWC –International Waterbird Census) – у сарадњи са Друштвом за проучавање и заштиту птица Србије; „Еколошки повољна пољопривредна пракса“ са активностима постављања стубова за птице грабљивице између пољопривредних парцела у циљу регулације броја глодара и постављања вештачких дупљи за птице певачице у виноградима и воћњацима у циљу регулације броја инсеката; организовање едукативних излета на подручју Предела изузетних одлика „Суботичка пешчара“, затим праћење стања локалитета хранилиште за птице грабљивице уз формирање посебног мониторинга ових врста сарадњи са УЈП „Riparia“ кроз њихове програме.

Наставиће се истраживања на распрострањењу врсте *Phengaris teleius*. За активност постоји Решење о условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе.

Укупно планирана средства за област IV

Извор	Износ	Извршилац посла
ЈП „Палић-Лудаш“ Палић	100.000,00	ЈП „Палић-Лудаш“ Палић са подизвођачима
Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине	50.000,00	ЈП „Палић-Лудаш“ Палић са подизвођачима
УКУПНО	150.000,00	

V ПРОМОЦИЈА ВРЕДНОСТИ ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА

1) Презентација заштићеног подручја

- Штампане промотивног материјала намењеног посетиоцима

За 2015. годину је планирана израда лифлета о значају заштите птица грабљивица, као начин промовисања и развијања активности хранилишта за птице грабљивице.

Планира се реиздање постојећих издања (екотуристичка карта) и израда нових издања. Реиздавање екотуристичке карте зависи од прикупљања потребних средстава. До сада је екотуристичка карта издата једанпут.

Средства за ову намену обезбеђује	износ
Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине	100.000,00

- Медијско представљање (израда видео и аудио материјала)

Наставиће се сарадња са локалним и регионалним гласилима Ју еко ТВ, Панон РТВ, ТВ Војводина и свим заинтересованим гласилима.

Средства за ову намену обезбеђује	износ
ЈП „Палић-Лудаш“ Палић	50.000,00

2) Опремање центра за посетиоце

На подручју Предела изузетних одлика „Суботичка пешчара“ не постоји центар за посетиоце, већ Визиторски центар Лудаш, смештен у СРП „Лудашко језеро“ има ту намену за сва заштићена подручја у региону. Поред функције радног простора Управљача свих заштићених подручја у Суботици, има и функцију пријема посетилаца (сала за предавања, изложбени хол, рибарска кућа са двориштем), едукативну и научно–истраживачку функцију (биолошка лабораторија, библиотека у оснивању). Објекат који је сазидан 2008. године кроз Програма Суседске сарадње Мађарске и Србије, није у пуној функцији, јер није прошао процедуру техничког пријема.

Током 2015. године планира се: завршетак процедуре техничког пријема, завршетак уређивања изложбене поставке и даљи радови на текућем одржавању.

Посетиоце (излетнике и пецароше) чуварска служба ће надирти у оквиру придржавања режима заштите. За посебне организоване групе посетилаца (планинари, љубитељи природе и сл.) по захтеву биће организоване туре са вођењем. Недостатак уређене едукативне стазе и посетилачког информативног пункта онемогућавају бољу промоцију подручја.

Средства за ову намену обезбеђује	износ
Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине	700.000,00

3) Пројекти и програми у области туризма

Управљач на заштићеним подручјима располаже Визиторским центром „Лудаш“ са основном наменом позиционирања управљача у простору, смештања стручне и чуварске службе и развојем екотуризма у региону. Као и у случају СРП „Лудашко језеро“ и СРП „Селевењске пустаре“, израдом и доношењем Просторног плана предела посебне намене „Суботичка језера и пустаре“, добиће се просторне смернице за уређење заштићеног подручја и у функцији валоризације и израде туристичких садржаја (Борова шума код Тресетишта, Мајдан у Келебијској шуми). Одређени локалитети заштићеног

подручја су традиционална места за излете али нису уређена. Пројекат развоја одрживог туризма у заштићеним подручјима би се реализовао кроз три сегмента: израда посетилачке инфраструктуре, израда програма за различите циљне групе посетилаца и пласирање програма за основне и средње школе и факултете, посебно у делу који се односи на инкорпорирање посета заштићеним подручјима у планове наведених школских и високошколских установа.

Током 2015. године је планирано опремање интернет сале за посетиоце и сале за презентацију у Визиторском центру „Лудаш“. Планирана је набавка одговарајуће опреме, у случају да се обезбеде средства.

Такође је у ПИО „Суботичка пешчара“ планирана изградња инфраструктуре за посматраче птица - birdwatching (заклони, осматрачнице, прилази) и то кроз сардању са конзорцијумом „Звук птица“.

Током године ће се дефинисати посетилачке стазе и садржаји дуж трасе (сарадња са Планинарским друштвом Спартак). Планирана је израда пројекта трасирања будуће едукативне стазе. Траса у грубом нацрту полази од Храстоваче, преко Букваћа и Сунчаног салаша до стрелишта и Радановца.

Укупно планирана средства за област V

Извор	Износ	Извршилац посла
Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине	800.000,00	Подизвођачи
ЈП „Палић-Лудаш“ Палић	50.000,00	Подизвођачи
УКУПНО	850.000,00	

VI САРАДЊА

1) Сарадња и партнерство са локалним становништвом

Планира се стална сарадња чуварске и стручне службе са корисницима простора (локално становништво, закупци пољопривредног државног земљишта, пољопривредници, шумарство, ловци).

2) Сарадња са другим власницима и корисницима непокретности у заштићеном подручју

Корисници простора Суботичке пешчаре или власници/корисници парцела обрађају Управљачу – стручној служби (усмено или писмено) или директно чуварској служби на терену и њихови упити се решавајуна начин да им се објасни Уредбом одређен режим, да ли је жељена активност у складу или не или се упућују у процедуру добијања услова заштите природе ако Управљач оцени да је потребно. Ова комуникација са корисницима/власницима доприноси бољем разумевању и тачнијим подацима о коришћењу. Уз даље развијање базе података, планира се даља стандардизација ових послова у вођењу података о наведеним пословима.

3) Сарадња са невладиним организацијама

Стална је сарадња са више невладиних организација на посебним пројектима и планира се наставак истих у 2015. години. Наставиће се сарадња са Удружењем љубитеља природе „Riparia“, ПД „Спартак“, Удружењем „Террас“ и другима који пријаве своје пројекте за реализацију на заштићеном подручју.

4) Међународна сарадња

Планиран је наставак сарадње са Националним парком Кишкуншаг из Мађарске. Током прошле године формирано је заједничко Радно тело са по 3 члана са обе стране и планиран је наставак реализације активности кроз размену служби (запослених у стручној и чуварској служби) - четири пута годишње (по два од сваке стране) за рад на терену (истраживања шафрањике, слепог кучета, још неке

заштићене врсте, активне мере заштите), обуци (обука рада чувара заштићених подручја, размена и обука у ГИС,) и сарадњи на новим пројектима (ИПА Прекогранична сарадња са Мађарском).

5) Сарадња са надлежним институцијама

- Наставиће се сарадња са Покрајинским заводом за заштиту природе у овину пројекта „Ревитализација уништених и деградираних природних вредности на Суботичко – Хоргошкој пешчари“.
- Планиран је наставак сарадње са Јавним предузећем „Завод за урбанизам Војводине“ из Новог Сада на припреми концепта Просторног плана предела посебне намене "Суботичке пустаре и језера". Управљач је прошлих године обезбедио стручну сарадњу и учествовао у дефинисању границе посебне намене на територији Града Суботице у сарадњи са Заводом за урбанизам Суботице.
- Наставиће се сарадња са Министарством пољопривреде и заштите животне средине – Агенцијом за заштиту животне средине – кроз пројекат узорковања земљишта на заштићеним подручјима СРП "Лудашко језеро", СРП "Селевењске пустаре" и ПИО "Суботичка пешчара" у циљу испитивања.

Управљач ће и у 2015. години учествовати на семинарима за управљаче заштићених подручја, које организује Министарство пољопривреде и заштите животне средине, као и на обукама и семинарима.

б) Сарадња са информативним гласилима и стручним часописима

Приказивање, односно промоција основних вредности Специјалног резервата природе „Лудашко језеро“, представљаће у 2015. години један од значајних задатака управљача на остваривању заштите овог подручја.

Главни задаци у смислу промоције су:

- стално медијско приказивање (дневне новине, часописи, магазини, радио, телевизија) напора, резултата и успеха на очувању и унапређењу стања комплетног заштићеног подручја, његовог коришћења, као и проблема и тешкоћа који прате заштиту,
- снимање популарних, образовних и, евентуално, научних филмова,
- штампање проспеката, лифлета, брошура, приручника, упутстава и других публикација,
- интернет презентација.

VII ПОСЕБНИ ПОСЛОВИ И ЗАДАЦИ

1. Противпожарна заштита

У периодима када је повећана опасност од пожара појачаће се рад чуварске службе на осматрању.

У Резервату је присутан проблем паљења тршћака, а починиоце је тешко ухватити. Приликом пожара, који се најчешће подмећу да се обнови део тршћака, страда фауна (птице тршћака, корњаче и други водоземци), али и делови ретке флоре. Исти пожар се често преноси и на околну пољопривредно земљиште и дешава се да угрожава и насеља. Због тога се чуварска служба посебно организује у циљу противпожарне заштите у периодима јесен и нарочито пролеће.

Планира се одржавање постојеће опреме Апарата за гашење (допуњавање, атести и контрола) и набавка нових.

Средства за ову намену обезбеђује	износ
Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине	100.000,00

2. Обележавање важних датума за заштиту животне средине

Током 2015. године је планирано обележавање два значајна датума за Предео изузетних одлика „Суботичка пешчара“:

- 11. април – *Дан заштите природе*
- 22. април – *Дан планете Земље*

Планирано је да се током године одреде датуми који би били значајни за ово и за друга заштићена подручја. Датуми би се дефинисали у односу на значајне врсте заштићеног подручја, па би, у складу са тим, добили и називе (нпр. „Дан слепог кучета“, „Дан шафрањике“, „Дан модровране“). У Националном парку „Кишкуншаг“ у Мађарској већ постоје на овај начин дефинисани значајни датуми, па ће се у складу са постојећим календаром, дефинисати и наши значајни дани.

3. Извори финансирања

Јавно предузеће „Палић-Лудаш“ је управљач на пет заштићених подручја у региону Суботице, а једно од њих је и ПИО „Суботичка пешчара“.

Делатност Сектора заштите природе – организованог у стручну и чуварску службу управљача се суфинансира из следећих извора:

- Буџет Републике Србије – Министарство пољопривреде и заштите животне средине
- Аутономна Покрајина Војводина – Покрајински Секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине
- Буџет јединице локалне самоуправе – Град Суботица
- Сопствени приходи (едукативни и екотуристички програми су још у развоју; Акт о накнадама је усвојен 2014. године, па је убирање накнада још у зачетку)

**ФИНАНСИЈСКИ ПЛАН ЗА 2015. ГОДИНУ – Табела прихода за заштићено подручје ПИО
"Суботичка пешчара"**

Ред.број	Извори прихода	Износ у динарима
1.	Средства Буџета Републике Србије	1.000.000,00
	1.1. Министарство пољопривреде и заштите животне средине	1.000.000,00
	1.2. Министарство пољопривреде и заштите животне средине, Управа за шуме	0,00
	1.3. Остала средства Републике Србије	0,00
2.	Сопствени приходи	450.000,00
	2.1. Приходи од обављања делатности	0,00
	2.2. Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја	0,00
	2.3. Остали сопствени приходи	450.000,00
3.	Средства буџета јединице локалне самоуправе	750.000,00
	3.1. Град Суботица	750.000,00
4.	Остала средства	2.260.000,00
	4.1. АП Војводина	2.260.000,00
	4.2. Конкурси	0,00
	Укупно приходи	4.460.000,00

ФИНАНСИЈСКИ ПЛАН ЗА 2015. ГОДИНУ – Табела планираних расхода за заштићено подручје ПИО "Суботичка пешчара"

Врста расхода	Извори и износи средстава (у динарима)					
	Буџет РС	Сопствени приходи	Буџет јединице локалне самоуправе	Приходи од донација, поклона и помоћи	Остала средства	Укупно
А.0 Чување, одржавање и презентација заштићеног подручја						
А.1. Чуварска служба	1.000.000,00	0,00	650.000,00	0,00	360.000,00	2.010.000,00
А.1.1. Бруто зараде чувара	1.000.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1.000.000,00
А.1.2. Остали трошкови чуварске службе (гориво, регистрације аута, дневнице, службена одећа и обућа, инструменти и опрема)	0,00	0,00	200.000,00	0,00	260.000,00	460.000,00
А.1.3. Набавке средстава рада (чамац, возило, мотор и др)	0,00	0,00	450.000,00	0,00	100.000,00	550.000,00
А.2. Одржавање заштићеног подручја	0,00	300.000,00	100.000,00	0,00	180.000,00	580.000,00
А.2.1. Бруто зараде осталог особља запосленог код управљача на пословима управљања заштићеним подручјем и материјални трошкови њиховог рада (израда управљачких докумената, програма, пројеката, сарадња са локалним становништвом, институцијама и др.)	0,00	100.000,00	100.000,00	0,00	0,00	200.000,00
А.2.2. Обележавање заштићеног подручја	0,00	50.000,00	0,00	0,00	0,00	50.000,00
А.2.3. Управљање отпадом	0,00	0,00	0,00	0,00	180.000,00	180.000,00
А.2.4. Одржавање постојећег мобилијара	0,00	150.000,00	0,00	0,00	0,00	150.000,00
А.3. Презентација заштићеног подручја	0,00	150.000,00	0,00	0,00	450.000,00	600.000,00
А.3.1. Штампане промотивног материјала					100.000,00	100.000,00

	А.3.2. Медијско представљање (израда видео и аудио материјала)	0,00	50.000,00	0,00	0,00	0,00	50.000,00
	А.3.3. Заснивање и успостављање базе података (ГИС и др.)	0,00	0,00	0,00	0,00	300.000,00	300.000,00
	А.3.4. Материјални трошкови у вези развоја научних, образовних и културних функција заштићеног подручја	0,00	100.000,00	0,00	0,00	50.000,00	150.000,00
	Укупно А.0	1.000.000,00	450.000,00	750.000,00	0,00	990.000,00	3.190.000,00
	Б.0. Управљање посетиоцима						
	Б.1. Изградња улазних станица	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Б.2. Изградња центара за посетиоце и едукативних центара	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Б.	Б.3. Опремање центара за посетиоце и едукативних центара	0,00	0,00	0,00	0,00	700.000,00	700.000,00
	Б.4. Штампање материјала намењеног посетиоцима	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Укупно Б.0	0,00	0,00	0,00	0,00	700.000,00	700.000,00
	В.0. Регулисање имовинско правних односа						
	В.1. Надокнада за ускраћивање права коришћења	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
В.	В.2. Накнада за нанету штету	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Укупно В.0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Г. 0. Праћење и унапређење стања заштићених подручја						
	Г.1. Мониторинг	0,00	0,00	0,00	0,00	220.000,00	220.000,00
	Г.2. Реинтродукција и реколонизација	0,00	0,00	0,00	0,00	200.000,00	200.000,00
Г.	Г.3. Рекултивација	0,00	0,00	0,00	0,00	50.000,00	50.000,00
	Г.4. Ревитализација и мере активне заштите природе	0,00	0,00	0,00	0,00	50.000,00	50.000,00
	Укупно Г.0	0,00	0,00	0,00	0,00	470.000,00	470.000,00
	Д.0. Уређење простора и одрживо коришћење природних ресурса						
Д.	Д.1. Материјални трошкови управљача на изради просторних планова	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Д.2. Пројекти и радови на уређењу простора (израда и постављање мобилијара и др.)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

	Д.3. Пројекти и програми у области шумарства	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Д.4. Пројекти и програми у области ловства	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Д.5. Пројекти и програми у области рибарства	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Д.6. Пројекти и програми у области туризма	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Д.7. Пројекти и програми у области пољопривреде	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Укупно Д.0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Е.0. Остали некатегорисани послови						
Е.	Е.1. Противпожарна заштита (набавка опреме, средстава и др. за потребе противпожарне заштите)	0,00	0,00	0,00	0,00	100.000,00	100.000,00
	Е.2. Други послови	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Укупно Е.0	0,00	0,00	0,00	0,00	100.000,00	100.000,00
Укупно планирани расходи		1.000.000,00	450.000,00	750.000,00	0,00	2.260.000,00	4.460.000,00